

Կը հրահարակուի ամեն ամսոյ 15ին եւ վերջին. — Վեցամսեայ շրջանին գինն է մէկ արծաթ ՄԵՃԻՍ կանխիկ. — Ստ. րագրութիւնները շրջանին սկիզբէն կընդունուին. — Դուրս երթալիք օրագրաց ծամբու ծախքը առնողին վրայ է. — Խըմ. րագրին վերաբերեալ նամակ կամ գրութիւն պէտք է ուղղել Մեծ Նոր խանի վերի դուռը Թիւ 4 օրագրոյն գրասենեակը. — Անվճար նամակ կամ ծրար չընդունուիր :

1865 ՄԱՐՏ 31

Գ. ՇՐՋԱՆ ՎԵՏԱՄՍԵԱՅ

ԹԻՒ 31

Ա Ձ Դ

Թ. Զինկը՝ իւր Քրիստոնէական պարտաւորութեանցը համաձայն ներուամն կը խնդրէ աւմեն անոնցմէ՝ որոնք իրմէ հեռու կը գտնուին եւ նորա օրոնք կտուցէն վիրաւորուած են :

Օգոստոսիստ Սուլթանը բարեհաճեցաւ առաջին կարգի ՄէՃիտիյէ պատուանշան շնորհել Երուսաղեմայ Պատրիարք Եմենապատիւ Սրբազան Հօր :

Նորին Սրբաղնութիւնը իւր շնորհակալութիւնները Կայսերական Կառավարութեան մատուցանելու համար ամսոյս 23ին Բ. Դրան ներկայանալէն՝ և հետեւեալ օրն ալ մայրաքաղաքիս մէկ քանի Դեսպանաց պոյսերութեան երթալէն ետքը, երեկ ուղեւորեցաւ դէպ ՚ի Ս. Երուսաղէմ :

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Յատկութիւն եւ նպատակ սիրահարութեան եւ ամուսնութեան :

Ե.

ԱՄՈՒՍՆԱՅՈՂՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻՔԸ

Ամուսնանալու համար ամենէն յարմար տալիքը՝ փորձառական քննութեամբ նկատելով կրնայ տաան եւ հինգ ալ ըլլալ յիսուն ալ. բայց խնդիրը մեծապէս կը փոխուի՝ երբ ցեղերու և

կազմութեանց յարմարցընենք. այս տեսուցութեամբ արուեստն քսան եւ հինգ կամ քսան եւ վեց տարեկան, և էգերն քսան եւ մէկ կամ քսան երկու տարեկան չեղած ամուսնանալու են :

Այս տարիները սեռից բնական կազմութեան կատարելութեան ամենէն կանուխներն են և ճիշտ ժամանակն է ամուսնանալու : Արուներու համար քսան եւ հինգ կամ քսան եւ վեց ըսինք. որովհետեւ ընդհանրապէս անոնք այս տարիքին մէջ կը հասնին իւրեանց կազմական կատարելութեան. և քիչեր կան որ իրենց այս կատարելութեան քսան և ութ տարիքնուն կը հասնին. սակայն հոս նկատել պէտք է, որ մենք մեր երկրին ու սերնդին համար կը խօսինք՝ և ոչ թէ Վաբլանտի, Նոդկաստանի, Եփրիկէի և Եմերիկայի բնիկներու վրայ :

Քրիստոսէի գաղափարն էր, թէ արուներն քսան և եօթ՝ իսկ էգերն տասն և ութ տարեկան ամուսնանալու են. Պրիստոնի գաղափարն էր, որ արուներն երեսուն և էգերն քսան տարեկան ամուսնանան. Հրէայք շատ պատճառներով կանուխ կ'ամուսնանան, այսինքն տղայք երբ տասներեք, և աղջիկներն երբ տասուերկու տարեկան են. և մեծ ամօթ ու նախատինք կը համարին եթէ իրենց մէջ տասն և ութ տարեկան չամուսնացող անհատ մ'ունենան. Հընդիկները և շատ ուրիշ արեւելեան ազգեր դեռ տղայութենէ չազատած կ'ամուսնանան՝ ինչպէս որ մեր Ազգն ալ այս սովորութիւնն ունի. Եսիայի զանազան կողմերը :

Շարունակելի :

Սուրբ Երուսաղէմէն հետեւեալը կը գրեն մեզ :

..... Խմբագիր .

Երուսաղէմացի մանկտին իւր սովորական պարտաւորութիւնը ամեն տարի կատարելով, Ս. Եթողոյն Երթ . Միարանութեան լիուրի գոհունակութիւնը և շնորհակալութիւնը ընդունելու կ'արժանանան եղեր :

Նմանապէս այս տարի ալ — որ մեծ բարեբաղդութիւն ունեցեր եմ հոս ներկայ գտնուելու — վերոյիշեալ Հայ մանկտին իւր պարտաւորութիւնը կատարելու համար Ս. Եթողոյն Տնօրէն Ժողովէն հրաման և հաճութիւն ինդրելով, ուզեր են Եղգ . Ժառանգաւորաց ուսումնարանին մէջ ուրախացուցիչ և միանգամայն ազգասիրաց սիրտերը գրաւող հանդէս մը կատարել, բարեբաղդաբար խնդիրքնին ընդունելութիւն գտնելով հրաման առնելու յաջողեր են :

Փետր . 28 կիւրակէ օր՝ զինի աւարտման Ս. եկեղեցւոյ, Գերապատիւ Սարապետ և Յակոբ Սրբ . եպիսկոպոսք, Հայ մանկտոյն այս եռանդը քաջալերելու և անոր ներկայացընելիք հանդէսը պատուելու համար՝ տասնէն աւելի վարդապետներով Ուսումնարանի սրահը դիմեցին, և ուխտաւորաց մեծ մասը առջի իրիկունէն հրաւիրուած ըլլալուն խմբովին Սրբ. բազանից շաւղացը հետեւեցան և անմիջապէս սրահին չորս կողմը լեցուելով, այն խումբն բաղմութիւնը ամենքն ալ միօրինակ անհամբեր ոգւով կըսպասէին հանդիսին կատարուիլը տեսնել : Ուսումնարանին մէջ կարծես թէ Սէր կը բուրբեր . ուրախութեան աւետումներ կը ձայնէր, ամեն անհատի սրտին թարգմանը՝ իւր զուարթափայլ դէմքին վրայ գծագրուած կը տեսնուէր, և որ գովելին է, ազգասիրական նոր ոգի մը կը թռչտէր սրահին բոլորտիքը :

Յուսոյ ժամբը լրացաւ, և անդէն սիրուն Հայ մանկտին երեւան ելելով սկսեց ազդու և իմաստալից ատենախօսութիւններ ընել և ամեն մէկին վերջաւորութիւնը, մէկ մէկ սրտաշարժ ազգային երգերով պսակել . հանդիսականք այս միջոցին սուրբ զգացմունքներով լեցուած առհասարակ կը ցնծային :

Իսկ երբ Մեծն Ներսէսի ողբերգութեան մէկ արարուածն ալ ներկայացուցին, այնպէս մեծ տպաւորութիւն մը ըրաւ ներկայ գտնուող

սրտերուն, որ անոնցմէ շատերուն աչքերէն ըսկըսաւ ուրախութեան արտասուք ցայտել՝ որոնց մին ալ ես էի, քանզի խիստ ուշադիր եղած ակնարկը կը դիտէի աշակերտաց ձեւերը և շարժումները . և երբ անոնց բերաններէն արտասանուած ներգործելի խօսքերը կը լսէի, զգացմամբ կը լցուէի և արտասուք աչքերս կը թանայի :

Բարեկամ, թող ներուի ինձ այն ժամը երանութեան ժամ կոչելու . քանզի մարդիկ բոլորովին յափշտակեալ ուրիշ բան մը չէին զգար, բայց եթէ հոգւոյ հրճուանք մը :

Ես ներկայացումէն ետքը Թորոսեան Պ. Յովհաննէս ուսումնասէր աշակերտին մէկ ընտիր ատենախօսութիւնը, իւր բարոյական ըզգացումներով մեծ տպաւորութիւն մ'ըրաւ . հանդիսականք ծախահարութեամբ իրենց շնորհակալութիւննին մատուցին համայն աշակերտաց, և ահա հանդէսը վերջանալով հետզհետէ բազմութիւնն սկսաւ ցրուիլ :

Բարեկամ, բազմութեան ցրուած ժամուն կ'ուզէի որ ներկայ գտնուէիր՝ և անտարբեր կերպով անոնց մէջէն անցնելով լսէիր արժանաւոր գովեստները և շրթանց դրուստները ու իրենց զգացած ուրախութեան վարմանալի նըկարագրութիւնը իրարու յայտնելին . ճշմարիտ կ'ըսեմ, այնքան ուրախալից մարդոց մէջ միայն մէկ դժնեայ ոգի մը գտնուեցաւ, որուն շքութիւնը ծիծաղի կամ խնդութեան նշոյլ մը չերևցուց . երեսի անասորժ տեսքը, ճակատի նախանձալից կնճիռը և աչաց խոժուարէմ նայուածքը՝ իւր սրտին կատաղութեան ճշմարիտ վկաններն էին . ասի՝ քաղաքացի խեղճ մանկը տոյն այնքան ոխերիմ թշնամի է, որ անոնց հայրերը հազար ու մէկ խարդախական խօսքերով և հնարալից համոզումներով միշտ կը թելադրէ և կը թունաւորէ՝ որ իրենց զաւակները վարժարանէն հեռացնեն, և օրական ապրուստնին ճարելու պողպտան մոցունեն . սակայն լաւ տեղեկացայ որ անոր դիտաւորութիւնը սա է եղեր, որ չըլլայ թէ տղայք ուսմունք սորվելով քաղաքականութիւնը և ազատամտութիւնը տիրէ Երուսաղէմայ Ժողովըրդեան մէջ . որպէս զի ինքը՝ իւր բռնական կամքը տակաւին պաշտելի ընէ՝ զանոնք աղքատ կացութեան մէջ թողլով, և ուսման ամենապիտանի դանձէն զուրկ ձգելով :

Բայց թող վստահ ըլլայ՝ որ իւր այս չար դիտաւորութիւնը — չքսեմ գաղանձութիւնը — անշուշտ պիտի պատուհասուի Եւրոսասդիմայ նորընտիր Սր. Պատրիարք Տօրմէն :

Արիւնիստ Հանդիսին միջոցաւ, Եւրոսասդիմայ միաբանութեան Սրբոց Վարդանանց տօնախմբութեան օրը կատարած հանդիսին նկարագրութիւնը կարգալով մեծ ուրախութիւն զգացի. սակայն որքան որ յիշեալ Հանդէսը դուհացուցիչ էր, հարցաքննութեան հանդէսն ալ այնքան գոհացուցիչ էր թէ վշտառիթ. այս հարցումն ընելք՝ ազգային յառաջագիմութեան էական կէտն է — զոր Արիւնիստին կը պատկանէր հարցընել և իմանալ — վստահոյ ես կը փութամ իմացընել ազգայնոց, ստոյգ տեղեկութիւն մը առնելով իմ վարդապետ բարեկամէս :

Հարցաքննութեան հանդէսին մէջ Պատասխանութեան Ա. դասու աշակերտներէն միայն երկու աշակերտ, որք են Պօլսեցի Բարսեղ և Թէքիրտաղցի Մանուկ ուրարակիրները, իրենց ուսումնասիր բարութքը քաջալու մակդիրը ընդունելու և քննիչ Հարց օրհնութիւնները ու շնորհակալութիւնները առնելու արժանաւորեր են. իսկ միւսները ընդհակառակէն իրենց կաղ ՚ի կաղ և դժգոհացուցիչ պատասխաններովը զընկուեր են այս պատուոյ և յարգանաց մակդիրէն. ցաւալի է ըսելը՝ որ այնքան աշակերտաց մէջէն միայն երկուքը յառաջագէմ գտնուելով ուրախութիւն առթեր են քննիչ Հարց. և մնացեալները իւրեանց յետադիմութեամբը վիշտ և թախիծ, ինչպէս Գեր. Վարդապետ և Յակոբ Եպիսկոպոսունք նոյն իրիկունը սեղանին վրայ ճաշի առնէն ՚ի ներկայութեան քանի մը վարդապետաց յայտներ են իրենց այն օրուան աշակերտաց յետադիմութեանը վրայ զգացած ցաւերնին՝ զոր պատմեց ինձ իմ վարդապետ բարեկամս, որ սեղանակից եղած էր անոնց :

Ար զարմանամ Արիւնիստ Հանդէսին խոհականութեանը և դատողութեանը վրայ, որ յառաջագիմութեան էական և ամենակարեւոր կէտը ականջի ետեւ ձգելով՝ միայն տօնախմբութեան հանդիսին շքեղութիւնը և օրինաւորութիւնը անխորհրդաբար հրատարակելով Ազգին աչքը լսութեր է, չը մտածելով երբեք, թէ ուսման յետադիմական հանդէսը, տօնախմբութեան ուրախական հանդէսէն աւելի տխրալի էր. քանզի յառաջագիմութիւն

ըսուած բառը՝ տօնախմբութեան հանդիսի շքեղութիւն չը նշանակեր, այլ ուսմանց և դիտութեանց մէջ օր քան զօր արդիւնաւոր կերպով յառաջ երթալ կը նշանակէ :

Ուստի եթէ առանց խորհրդածելու դործի մը ձեռնամուկ ըլլալը Արիւնիստ Հանդէսին բընաւորութիւնն է ըսեմ, կը սխալիմ. վասն զի ես զինքը Պօլսոյ մէջ խոհական և բանիբուն անձ մը դիտեմ, և եթէ իմ այս կարծիքս սուտ հանելու համար կամովին կը սխալի և կամ աւելի կողմնապահութեամբ քան թէ խորհրդածութեամբ կ'ուզէ սխալել, ասի իրեն պատիւ չի բերելէն զատ համարուամբ և յարգն ալ Ազգին մէջ հանապազօր ԿԸ ՇԱՏՆԱՅ ԵՒ ԿԱԻՆԱՅ :

★ ★ ★

2 Մարտ 1865

Եւրոսասդէմ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՏԻՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՂՏՆԻԹ

Քանի մը շաբաթէ ՚ի վեր Մեղու և Մասիս՝ կարեւոր խնդրոյ մը նկատմամբ կը բանակցին. այս բանակցութեան մէջ Մասիս իւր ամեն մէկ տուած պատասխաններովը կրկին և կրկին հակասութեան մէջ իյնալով Մեղուի հացին եղքեց. Մեղուն իւր բոլոր ուժովը Մասիսի օձիքէն բռնած կը պահանջէ անկէ կամ իւր հակասական առարկութիւնները հերքել և կամ զանոնք յետս կոչել. բանակցութիւնը բանականութեան կը փոխուի՝ և Մասիս նկատելով այս վիճաբանութեան ձախող եղբակցութիւնը, հազիւ հազ փախուստի ճամբայ մը կը գտնէ և կ'սկսի զայն յարդարել. իսկ Մեղուն անոր դէմ ալ թումբեր կը հանէ :

Մենք այս վիճաբանութեան երբեք զննուորելու միտք մը չունինք. ուստի անոր մրցանակն ալ իրենց թողլով կը փութամք միայն մեր շնորհակալութիւնը յայտնել Մեղուին՝ որ իւր 262րդ թուոյն միջոցաւ Մասիսին առ Քաղ. Ժողովն տուած խնդրագիրը հրատարակելով՝ տասներեք տարեկան գաղտնիք մը յայտնեց և հասարակութեան գաղափարը պարզեց :

Մինչև ցարդ ոմանք, մանաւանդ գաւառաբնակ Ազգայինք Մասիսը պաշտօնական ըրագիր մը կը ճանչնային. ուստի անոնց՝ այս ճանաչման մէջ սխալելնին իրենց իմացընելու

համար պատշաճ կը համարինք Մասիսի տուած աղերսագրին պատճէնը մենք ևս հրատարակել։

«Ամենապատիւ Սրբազան Հայր եւ մեծա-
» պատիւ Տեառք անդամք Ազգային Բաղաքա-
» կան ժողովոյ։

«Ամեն կառավարութիւն այս օրուան օրս
» ճանչցած է մամուլին կամ լրագրաց կարեւո-
» լութիւնն ու ազդեցութիւնը։ բացարձակ
» կամ պատասխանատու Միապետութիւններն
» անգամ հասարակաց կարծիքը շահելու և վա-
» ղելու։ իրենց ամեն ըրածը գոնէ բարոյապէս
» հասարակաց ընդունել տալու եւ ընելիքնե-
» լուն վրայ ժողովրդեան միտքը պատրաստելու
» համար մամուլ միջնորդութեանը կը դիմեն։

» Իսկ սահմանադրեալ կամ ժողովրդական
» Արչութեան համար, ինչպէս է մեր Ազգ-
» Արչութիւնը, մամուլ օժանդակութիւնը ա-
» մենազգայի եւ կրնանք ըսել անհրաժեշտ պէտք
» մըն է։

» Այս պէտքը կամ մանաւանդ կարեւորու-
» թիւնը պատկառելի Ժողովրդ ալ քաջ զգալով,
» գոհութեամբ կիմանամք թէ իր ազգախնամ
» ջանիցը, գործոցն ու դիտաւորութեանցը,
» քարոզ, թարգման եւ ջատագով ըլլալիք յա-
» տուկ լրագիր մը կուզէ ունենալ։

» Պատկառելի Ժողովոյդ արդիւնաւոր բաղ-
» ձանքը Մասիսի խմբագրութեան զգացմանցը
» համապատասխանող խորհուրդ մը ըլլալով,
» Մասիսի, որ օրինաւորութեան, բարեկար-
» գութեան, կրօնի, բարոյականի, Ազգին եւ
» Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատուոյն ու իրա-
»ւանց նախանձախնդիր ըլլալն իրեն միակ սկզբ-
» բունք և նուիրական պարտք. ճանչցած և իւր
» տասներեք տարուան յարատեւ ընթացքին մէջ
» անընդհատ ասոր փորձերը տալով՝ իրաւամբ
» կը կարծէ թէ Հայ հասարակութեան յարգն
» ու համարումը գրաւած ըլլալու քաղցր պար-
» ծանքն ունի, կը փութայ պատկառելի Ժողո-
» վոյդ առաջարկել, որ ինչպէս մինչեւ ցարդ
» անկէ ետեւ ալ յօժար եւ պատրաստ է Ազգ-
» Արչութեան ազգախնամ ջանիցը, գործոցն
» ու դիտաւորութեանցը պաշտօնական քարոզ,
» թարգման եւ ջատագով ըլլալու։

» Ուստի կը խնդրէ, որ եթէ պատկառելի
» ժողովրդ արժան կը դատէ՝ փոխանակ նոր լը-
»րագրի հիմնադրութեան ձեռնարկելու, որուն
» ոչ թէ գոյութեան կը զգարի Մասիս, այլ ա-

» նոր զուգընթաց դժուարութիւններէն, ծախ-
» քերէն ու բազմաթիւ հոգերէն Ազգ. Արչ-
» լութիւնը խնայելու կը բաղձայ, կը խնդրէ
» կրօնք որ պատկառելի ժողովրդ իւր կամքը
» միայն հաղորդէ Մասիսի խմբագրոյն, եւ այս
» մասին Ժողովոյդ պատշաճ տեսած պայման,
» ներն որոշելով ըստ այնմ արժան եղածը տնօ-
» թիւնի։

» Յուսանք որ Ազգ. պատկառելի Ժողովրդ
» մեր այս անձնուիրական առաջարկութիւնը
» խորհրդածութեան արժանի դատելով, իւր
» կամքն ու որոշումը կը բարեհաճի հաղորդել
» մեզ։

» Մնամք»

Կ. Պոլիս 7 փետրուար 1864.

Օգնական խմբագիր

ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Աշուի Մ. Գեորգեան։

Խմբագիր-տնօրէն

ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

Կ. Ս. Ի-նի-ճեան։

Մասիսի պաշտօնական լրագիր մը չըլլալը՝
Բաղաքական ժողովոյ տուած իւր այս աղեր-
սագրէն իմանալնուս ետքը, կուզենք նաեւ ի-
մացընել գաւառաբնակ ազգայնոց՝ որ ՄԱՍԻՍԸ
ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐ Զէ, եւ թէ՛ իրենք խաբ-
ուած են, զանի մինչեւ ցարդ պաշտօնական
ճանչնալով։

ԹՈՉՆԻԿԵԱՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ծագլի 107րդ թուոյն մէջ Ժեմ—ժաննե-
պարհանդէսը անուն յօդուածին իբր պատասխան
Արիւնիկոյ հանդիսին 64րդ թուոյն մէջ Օմիւռ-
նիայէն զրկուած և հրատարակուած նամակը
համբալ մէկու մը գրուածք է, վասն զի նամ-
կաթիւ երկասարդութեք յօդուածը անարդէ և զգուսն-
պարծառող կ'անուանեն։

Արդ՝ անարդէ ըսելու համար յօդուածին
ամբողջ պարունակութիւնը պէտք էր ըլլար
դէպքերու և պարագաներու պատմութիւն։
մինչդեռ ուշադիր ընթերցողք կրնան տեսնել
թէ յօդուածին մէջ պարահանդէսին նկատմամբ
հաղիւ երկու պարագայ յիշուած է. և միւս
ամբողջ տողերը վիպական և երգիծաբանական
ճշգրիտ նկարագրութիւն մը էին պարահան-
դէսի վրայ։

Օգուսնի պարծառող ըսելու համար նամակա-

գիրները կը հրաւիրուին թանկեղէնի դռներէն թէ յօգուածին ո՞ր պարբերութիւնը անբարոյ յականութիւն կը սորվեցընէ, և կամ ո՞ր մութիւնը կը ջատագովէ:

Նամակագիրները կ'երեւայ թէ երկրորդ անգամ Օսկէ յօգուածը կարդալու կը կարօտին, հասկընալու համար թէ Օսկէ նամակագիրը անհասկած կամ անհասկած բառերը նոսր գրելով գործածած է՝ անշուշտ ծաղրելու համար այն դրութիւնը կամ կարծիքը՝ որով ոմանք կը կարծեն թէ թշուառ ազգի մը մէջ Արիւտօքրասի կամ Տէմօքրասի կայ:

Արիւտօքրասի հանդիսին նամակագիրները Իզմիրի խել մը տգէտներու և դատուութենէ զուրկ անձերու ոգորմելի տրձաղանք ըլլալին կ'ապացուցանեն, բառ առ բառ հրատարակելով ինչ որ արդէն Օմիւռնիոյ մէջ շատերը կ'ըսեն եղեր Օսկէ ազատամիտ նամակագրին անձնասիրութիւնը վիրաւորելու մտօք:

Նամակագիր պարոնայք, կը խրատեն Օսկէ նամակագիրը որ անգամ մը եւս տեղեկանայ քանի մը անձինքներէ, և իմանայ թէ իւր դրուածոց աշխատանքն է:

Երեւայ թէ նամակագիրները կամ Լաւրէի սենեակէն, և կամ Պլէթէն հեռացած չի պիտի ըլլան նոյն գիշերը, եթէ ոչ պիտի գիտնան եղեր թէ՝ այն պարահանդէսին մէջ այնպիսի անկարգութիւններ տեղի ունեցեր են՝ որոնք պատիւ չեն բերեր Օմիւռնիոյ Հայերուն: Սո՛ւտ է եղեր արդեօք Գօթեթիւն՝ պարողաց ՌԱՄ պօռալին և մօտիկ չըլլելնին. միթէ երկրորդ Գօթայե՛ ատեն չէ՞ եղեր, որ Գօթեթիւնը քանի մը անգամ Բա՛ պօռալէն ետքը, և ուրիշ մ'ալ երկու անգամ Բա՛ պօռալուն և իրեն մօտիկ չընենուն համար, մէկը երաժիշտներուն «ոֆ» ըսելով չէ՞ դադրեցուցեր, որով պարողներն ալ սօխալուեր են պարելէ դադրիլ:

Պլէթէն երբեմն երբեմն գոց չէ՞ մնացեր, ու գոց մնալուն պատճառաւ Գօթեթիւնը մէկէ մը չէ՞ն յանդիմանուեր, և քիչ չէ՞ մնացեր նոյն ժամայն կռիւ մը ելլելու. սրահին մէջ փոշիի անձրեւ չէ՞ տեղացեր հանդիսականաց վրայ. միթէ չէ՞ն գտնուեր այնպիսիներ, որոնք առանց հրաւիրուած ըլլալու պարահանդէս եկեր են և չէ՞ն վռնուուեր. միթէ քաղինօսներու մէջ կ'ըլլայ այսպիսի բան մը. միթէ Կիւրա՛ն մարդեր անգամ չի կա՞ն եղեր. միթէ 10 ի չափ

9—10 տարեկան տղայք չի կա՞ն եղեր, ո՞ր դաշինջին մէջ այս տեսակ անկարգութիւններ կ'ըլլայ: Նոնք ամենն ալ ճիշտ են, և հարկաւ պանոնք յայտնողը իրեն համամիտ չունենալն է՝ դէթ այն ամեն երիտասարդներուն մէջ, որոնք այն գիշերը պարահանդէսը դտնուած են:

Նամակագիրներուն ուրիշի գրգռմով գըրելին և անոնց խաղաղք ըլլալին յայտնի է. վասն զի Օսկէի նամակագիրը անխտիր ընդհանուր կերպով կամ մասնաւորապէս և ոչ մէկուն պատուոյն դպած է. եթէ տեղ տեղ խիստ դատումներ կան, տեղ տեղ ալ այնպիսի բացառութիւններ և ջատագովութիւններ կան Օմիւռնիոյ իշահան սեռին վրայ, որ մեծ պատիւ կը բերէ անոնց, և Օսկէ նամակագրին անաչառ նկարագրիչ մ'ըլլալը կը հաստատէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ԶՄԻՌՈՆԱՅԻՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԱԻԱԳ ՌԻՐԱԹԻ ԼՈՐՄ ՄԸ

Ինչպէս յայտնի է՝ Օմիւռնիոյ Օսկէի օրագրոյն խմբագիր Մեծապատիւ Չիլինկիրեան Գրիգոր Եֆէնտին իւր 107րդ թուոյն միջոցաւ «Ժեօն—Ժաններու պարահանդէսը վերնադրով հրատարակած մէկ յօդուածին դէմ բողոքողներ գտնուելուն համար քսան և ութ օր բանտարկութեան դատապարտուած էր՝ միայն հինգ օր բանտարկուելէն ետքը շնորհիւ տեղւոյն կուսակալ Բարձրա՛ Րեշիտ—Ահմետ բաշայի, և միջնորդութեամբ Թաղ՝ Խորհրդոյն ատենապետ Մեծ՝ Եաղուպ և Լաւրէի խմբագիր Մ. Լաւրէի Եֆէնտիներուն, ամսոյս 24ին ըստ եւրոպացւոց ժամը 4ին միջոցները բանտէն ազատուեր է:

Այլ փութամբ մեր շնորհակալութիւնները խոնարհաբար Բարձ՝ Կուսակալին և վերոյիշեալ երկու ազնիւ բարերարաց մատուցանել, և այս վերջին անգամ մ'ալ նայիլ Օսկէի բողոքարկուաց երեսը:

ԱՐՄԱՇՈՒ ՎԱՆՔԸ

Այս վանքը՝ որ շատ տարիներէ հետէ միայն քանի մը վարդապետ յազեցընելու կը ծառայէր, եւ որ իւր այս ընթացքով ամեն ճշմարիտ ազգասիրաց սիրտերուն վիշտ եւ թախիծ

պատճառած էր, վերջապէս անտարբերութեան եւ անհոգութեան պատճառներ իւր վրայէն սկզբելով՝ ելաւ կանգնեցաւ, եւ սկսեց իւր պարտաւորութիւնները ճանչնալ:

Արմաշու վանքը նախապէս մամլոյ կարեւորութիւնը զգալով հաստատեց զանի, եւ այն օրէն անսկիզբ սկսաւ ամսօրեայ թերթ մը հրատարակել:

Ազգը՝ Արմաշու վանքին այս յանկարծական փոփոխութիւնը տեսնելով եւ անոր առաջին արդիւնը վայելելով՝ յանձնարինս ուրախացաւ. եւ անցեալը բոլորովին մոռնալով՝ ներկային մէջ անկէ շատ օղուտներ տեսնել երազեց:

Սակայն մեզ համար անկարելի էր յառաջադիմութիւն յուսալ այն վանքերէն՝ որոնց մէջ տակաւին հին գլուխ եւ նոյն իսկ վանքին սերունդն ու մածուկն էին հոն յաճախող ուխտաւորները պատուելով միայն իրենց քսակը ուռեցընել փափաքող եւ զերենք պատսպարող վանքին յառաջադիմութեանը համար եղունգնին անգամ կտրելու տհաճութիւն ցցունող վարդապետներ կը գտնուին:

Այսպիսի վարդապետներ դժբաղդաբար Արմաշու վանքին մէջ ալ գտնուելուն՝ չէինք կըրնար չկասկածիլ այս նոր բարեկարգութեանց եւ ազդեցութեան ձեռնարկութեանց քիչ ժամանակի մէջ չխանդարուելուն:

Յաւօք սրտի կըսենք, որ մեր այս կասկածը անտեղի չէ եղեր. եւ այսօր՝ Արմաշու միաբանութիւնը վանքին յառաջադիմութեանը չաշխատելէն ետքը, աշխատողներուն դէմն ալ հազարաւոր խոչընդոտներ հանելով զանոնք կը վհատեցնէ, անշուշտ ուրիշ նպատակաւ մը չէ, եթէ ոչ վանքը իւր նախնի կուրութեան մէջ պահելու: Արմաշու վանքին մէջ մամուլը դրուած օրէն հետէ Պէտրոք վարդապետ մը կաշխատի եւ խորէն վարդապետ մը կ'օգնէ անոր. իսկ ուրիշները իրենց սենեակը առանձնացած ո'վ զիտէ ինչով կ'զբաղէին:

Վերջապէս վերոյիշեալ երկու Արթ. վարդապետաց անխնայ ջանքերը մամուլը հիմնուեցաւ, սակայն անոր անիւներուն ձայնը միւս վարդապետաց ականջներուն անախորժ գալով՝ նոքա եւս սկսան իրենց ճիգը իթական անիւները դարձնելով մամլոյն յառաջադիմութեանը ցանկացող այս երկու վարդապետները այն աստիճան վհատեցնել, որոնցմէ մին ինքնին որո-

շեց չէ թէ միայն մամուլէն՝ այլ վանքէն իսկ հեռանալ:

Արխոտովանինք որ տեղւոյն Առաջնորդ գերատափու Տ. Ստեփան Ս. Խաչիկոսոսը վերջին ատեններս վանքին յառաջադիմութեանը համար մեծ փոյթ եւ հոգ ունեցաւ, սակայն կը ցաւինք նաեւ որ քանի մը անպիտան միաբաններ սանձելու կարողութիւնը չունենալուն, թէ իւր՝ եւ թէ վերոյիշեալ երկու վարդապետաց ջանքերն ու աշխատութիւնները ըստ արժանւոյն չպահուեցաւ, եւ ասկէ ետքը պահուիլն ալ տարակուսելի է:

Հաւ Արմաշու վանքի բարեկարգութեան տեւողութիւնը:

Արդեւ զրկուեցաւ այնպիսի ազնուահիմնէ մը, որուն առաքինի վարքը, աղքատասէր բնաւորութիւնը, անթիւ բարեկարգութիւնները ու որոնց եւ այրեաց վրայ ունեցած ինքնաբեր, այսօր իւր անուըր կանմահացընէն:

Ղանգանձեան Սանդուխտ Տիկինն էր ասի՝ որ իւր կենաց տարեկան շրջաններուն 43 ը բոլորելով՝ տասնօրեայ հիւանդութենէ մը ետքը մահկանացու ընթացքը կնքեց ներկայ ամսոյ 5 ին, ի խոր սուգ համազելով իւր Ազնուատոհմ գերդաստանը եւ ամբողջ Արդեւան՝ որ իրաւամբ կը կոծի իւր այս կորստեան վրայ, եւ եթէ ունի միսթարութիւն մը, այն ալ ննջեցելոյն անդրանիկ որդին է՝ որուն հանգամանքները երբեք տարբերութիւն մը չունին իւր հանգուցեալ մօրը հանգամանքներէն:

ԱՆՆՈՒԾԵԼԻ ՀԱՆՆԼՈՒԿ ՄԸ

Արագայր հովատիս պատուական լրագրոյն 141րդ թուոյն միջոցաւ Օ. միւռնիայէն եկած եւ Ստեփան Ա. արպետեան ստորագրութեամբ հրատարակուած նամակ մը կարդացինք, որուն վերջին պարբերութիւնն է հետեւեալը:

«Արցանկայի միանգամայն քանի մը խօսք
 ալ գրել աօկէ առաջ հսկայաձեւ արձաններ
 որուն կործանման նկատմամբ՝ եղբարցն Յա-
 կոբ եւ Պօղոս աղայից վրայօք եղած զրպար-
 տութեանը մասին . բայց չենք զիտեր թէ
 դիտմամբ եղած է թէ սխալմամբ . որպէս եւ
 իցէ առ այժմ խոհեմութիւն կը համարիմ լը-
 ուելը քան թէ խօսիլը եւ կը թողում ուրիշ
 յարմար եւ մօտ ժամանակի մը » :

Կամակին այս պարբերութիւնը մեր հե-
 տաքբերութիւնը կրկին շարժելով, կատար-
 ուինք Արգոյ նամակագրին հարցընել թէ այն
 սրբապղծութեան ոճիրը գործողները եթէ իրեն
 եղբայրները չէին հապա որո՞նք էին :

Արգոյ նամակագիրը փոխանակ խօսել զխա-
 նալէն ետքը լուելու եւ յանիրաւի ուրիշները
 զրպարտիչ անուանելու , հերիք է որ մեր այս
 հարցման պատասխանելով իւր Եղբայրները ա-
 ղատէ , ըստ իւր կարծեցեալ զրպարտութենէն :

ԵՐԵՅՈՍԻ ՄԸ ՅՈՐԴՈՐԸ

Մեր բարեկամներէն մէկը մասնաւոր նա-
 մակաւ մը կը խրատէ զմեզ , որ Օմիւռնիոյ
 նկատմամբ կամ խօսելէ դադրինք եւ կամ մեղմ
 դրենք . ինչո՞ւ — վասն զի կը վախնայ եղեր որ
 Օմիւռնիայէն մեզի վտանգ մը չը հասնի :

Թուչնիկը բնականաբար չի պիտի վախնար
 անչուշտ այս տեսակ պէտքէ մը , քանի որ ինքը
 Օսմանեան հօր Տէրութեան հպատակ գրա-
 նուած է , քանի որ Պօլսոյ մէջ է , քանի որ
 խմբագրութեամբ կ'ընդլինք եւ քանի որ իրեն
 համար բարեխնամ Կառավարութեան կողմէն
 շնորհուած օրէնքին դէմ չէ մեղանչած :

Մինչդեռ մենք շնորհիւ առատագութե-
 ան Կայսեր՝ Պօլսոյ մէջ ազատութիւններ եւ արտօ-
 նութիւններ կը վայելենք , չենք կրնար մեր
 թերթը քանի մը Օմիւռնացիի հպատակեցը-
 նել եւ ոչ անոր մէկ զիրն անգամ իրենց խաբ-
 տալ :

ԿՈՒՈՇ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ՀԱՄԲԱՌՆԱԼԸ

Երզնկայաւ հաշտուած աւետարանը շատ
 զօրաւոր ըլլալուն ամբողջ տարուան մէջ մի-
 այն երկու անգամ երեւան կելլէ , եւ բազմա-

թիւ հրաշագործութիւններ ընելէն ետքը նո-
 րէն անտուկ կը մտնէ :

Ես հաշտ աւետարանին տարին երկու ան-
 գամ երեւնալը Երզնկայու մէջ քիչ խայտառա-
 կութեան պատճառ չըլլար . քանզի նոյն օրը
 ամբողջ քաղաքացիք արք եւ կանայք , ծերք եւ
 տղայք , նոյն աւետարանին տակ չոքելու պար-
 տաւորեալ են . եւ ըստ որում օրուան տաս-
 ներկու ժամերը չը ներեր այնքան հազարաւոր
 մարդկանց վրայ հաշտ աւետարանին կարգացուի-
 լը , ուստի եւ անոր հրաշքներէն չը զրկուելու
 համար կսկսին մէկմէկէ յառաջ անցնելու ար-
 տօրնօք զիրար հրել , ծեծել , ձգել , կոխկտել
 եւ տարօրինակ վայնասուն մը հանելով Ս. Ե-
 կեղեցին կռատուն դարձնել :

Օրհնեալ է Եստուած՝ որ այս տարի այն
 անտեղի հանդէսը վերջացեր է շնորհիւ տեղ-
 ւոյն Եւաջնորդ Գերապատիւ Բագուանեան
 Տ. Պետրոս Ծ. վարդապետի՝ որ նոյն օրը ե-
 կեղեցին գտնուած արտաքոյ կարգի բազմու-
 թեան պատճառը խմայեր , եւ Քրիստոսի
 սուրբ խօսքերը պարունակող բոլոր աւետարան-
 ները միեւնոյն գորութիւնը ունին ըսելով հաշտ
 աւետարանը թուոցեր , հետեւաբար խայտա-
 ռակութիւնն ալ Երզնկայէն վերցեր է :

Յայտնի է թէ՝ Երզնկայի կղերը իւր շա-
 հուն համար հաշտ աւետարանը զօրաւոր քարո-
 շելով՝ պատճառ կըլլայ ուսմիկ ժողովրդեան
 միւս աւետարանները անգոր ճանչնալուն :

Ո՛հ Եստուած իմ , երբ պիտի վերնայ արդ-
 եօք այս անտեղութիւնները Հայ ազգին մէջէն :

ԵՐԵՍՓՈԹԱՆԱԿԱՆ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԻՒՆ Ի ԶՄԻՌՆԵԱ

Եւսոյս 21ին կիւրակէ օրը ըստ Եւրոպա-
 ցւոց ժամը 4ին քուէտուիր բացուեր եւ քուէ-
 համարն ըլլալով հետեւեալ 24 անձինքը քուէից
 առաւելութեամբ երեսփոխան ընտրուեր են :

Մարտիրոս Թաքթաքեան
 Ղուկաս Պալթազարեան
 Խաչատուր Եղազարեան
 Թադէոր Սրվաղլեան
 Ստեփան Սրվաղլեան
 Պօղոս Սարպետեան
 Յակոբ Սարպետեան
 Մարտիրոս Երփիարեան
 Էբրահիմ Վարապետեան
 Գէորգ Սուլթանեան

Գրիգոր Լյմասեան
Ախէոն Վէմեան
Յակոբ Գարագաշեան
Խաչատուր Երզեան
Մկրտիչ Լքիզեան
Յարութիւն Բէօլեան
Ստեփան Չէլիկեան
Կարապետ Շահինեան
Եփրեմ Պարունսուզեան
Էւետիս Պոյաճեան
Մ. Եղուպ Սպարթալեան
Գեորգ Վէմեան
Ստեփան Տէտեան
Կիրակոս Լքիզեան

Եյս ընտրութեան նկատմամբ մեր ընելիք
դիտողութիւնը յաջորդ թիւերնուս կը թու
ղուիք :

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ Ք

Եմոյս 10 ին Եմասիոյ մէջ հրդեհ մը պա
տահելով՝ 34 տուն , 16 խանութ , 1 մղիթ , 1
բաղնիք հրոյ ճարակ ընելէն եւ Ս. Յակոբ ե
կեղեցւոյն Եռաջնորդարանն ու դպրոցը մոխիր
դարձնելէն ետքը հազիւ առաջ քն առնուեր է :

Եյսմ Եմասիա՝ ոչ Եռաջնորդ ունի , ոչ
Եռաջնորդարան եւ ոչ ալ դպրոց : Գարձեալ
կրսենք՝ որ հոն տեղի Եռաջնորդ Հօր դործը
տեսնուելով ժամ յառաջ իւր պաշտօնին վերա
դարձնելը անհրաժեշտ է :

— Այտիկ փաշայի եկեղեցւոյն քահանան
բէն հանգուցեալ Տ. Պողոս Հօր նկատմամբ
ծագած տարաձայնութիւնները յիշեալ թաղի
Թաղական խորհրդոյն կողմէն մանրամասնաբար
քննուելով , ընդարձակ տեղեկագիր մը պատ
րաստուեր եւ ամոյս 17 ին Ս. Պատրիարք Հօր
յանձնուեր է :

Եյս տեղեկագրին մէջ հանգուցեալ Տ.
Պողոսին ծեծուած ըլլալը հաստատող աստացոյց
մը չկայ եղեր : Մենք ինչպէս այն ատենները ը
սինք , դարձեալ կրսենք թէ , եթէ Տ. Նիկո
ղոս յանցանք մը ունի՝ այն ալ ուրիշ բան չէ ,
բայց եթէ 10 զըշով պաշտօն կատարելու դժկա
մակիլը , Լսածնուս նայելով այս կէտը Թա
ղական խորհրդոյն տեղեկագրին մէջ ալ ստուգ
ուեր է , ուրեմն սպասենք Օրատիէն ետքը Կը
րօնական ժողովին տալիք վճռոյն , եւ տեսնենք

թէ 10 զըշով պաշտօն չընողի մը պատիժը ինչ է
եղեր :

— Մարտ 26 ին ուրբաթ օրը Օմիւռնիոյ
Ս. Ստեփանոս Եկեղեցւոյն մէջ Պաշտօն
կարդացուեր է :

Այլ յուսամբ որ այս արտաքոյ կարգի արա
րողութեան համար չի պիտի զանան զՔա
հանայս վարձատրելու այն աղաները՝ որ ասկից
քանի մը շաբաթ առաջ նոյն Եկեղեցիին պըղ
ծուելուն պատճառ եղած են :

— Իւսկիւտարու Եկեղեցի մահալէ թաղի
վարժարանին աշակերտները մէկ քանի օրագիր
ստանալու նպատակաւ « Գրասիրական » ան
ուամբ ընկերութիւն մը կազմեր են :

Եյս լուրը որքան ուրախառիթ է մեզ , ան
շուշտ այնքան մ'ալ նախապէք է օրագիր մու
րացողներու , որոնք առանց որ եւ է օրագրի մը
ստորագրուելու կը փափաքին ամենն ալ կարդալ :

— Օմիւռնիոյ մէջ ազգային դործերը ,
Հիւանդանոցը , դպրոցները խիստ խղճալի վե
ճակի մէջ են . ամեն տարի սովորութիւն էր
Ս. Օրատիի օրերը թէ Մեսրոպեան եւ թէ
Հովսիսիան դպրոցին աշակերտաց եւ աշա
կերտուհեաց աղքատիկներուն մէկ մէկ ձեռք
լաթ կը շնորհուէր Եզգին կողմէն , սակայն այս
տարի մինչեւ ցարդ չի պատրաստուելէն 'ի դատ
խօսքն անգամ չէ եղեր տակաւին . ընթերցո՛ղ ,
գիտե՛ս թէ ինչո՞ւ համար է . — որովհետեւ
դործ ունին գո՛րծ . Ի՞նչ է գործերնին . —
Օաղիկը խափանել տալ : Ուրի՛շ . — խմբագիրը
բանտարկել , Ուրի՛շ . — վերջապէս Թաղական
խորհրդոյ համամիտ գտնուողները փոխել փոխ
վիթել : Ի՞նչ վնաս ունի անոնց Թաղ , խորհրդ
ոյ համամիտ գտնուելնին — Ի՞նչ վնաս պիտի
ըլլայ , Եզգային իրաւանց պաշտպան կ'ըլլան —
անանկ էր նէ միւս կուսակցութիւնը Եզգային
իրաւունքը բռնաբարել եւ ճնշել կ'ուզէ . — նե
րեցէք , այո՛ ըսելու կ'ամենամ :

ԽՄԱՐԳԻՐ—ՏԵՕՐԷՆ

ԳՐԻԴՈՐ Վ. ԱԼԷԱՔՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ Ռ. Յ. ՔԻՐԻՔՃԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ , ՖԵՆՃԱՆՃԸԼԱՐ